

ЗДОБУТКИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ МІСТА ХАРКОВА

Т.Д. ТАУКЕШЕВА, к. екон. наук, доцент, заслужений економіст України,
заступник Харківського міського голови, директор Департаменту бюджету
і фінансів

Харківська міська рада

Інноваційна модель децентралізації, що спрямована на забезпечення бюджетної незалежності та фінансової самостійності місцевих бюджетів, передбачає удосконалення системи горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій з одночасним стимулюванням до нарощування дохідної бази органів місцевого самоврядування.

Підвищенню рівня фінансової забезпеченості місцевих бюджетів сприяють зміни, що внесені до Бюджетного кодексу України, в частині самостійного формування місцевих бюджетів (стаття 75), затвердження місцевих бюджетів до 25 грудня року, що передує плановому, незалежно від термінів прийняття державного бюджету (стаття 77), визначення механізму розрахунку обсягу освітньої та медичної субвенцій, субвенції на підготовку робітничих кадрів (стаття 94), спрощення процедури надання місцевих гарантій та здійснення місцевих запозичень від міжнародних фінансових організацій шляхом запровадження принципу «мовчазної згоди» при погодженні таких операцій з Міністерством фінансів України (стаття 74), надання права здійснювати місцеві зовнішні запозичення усіма містами обласного значення (стаття 16) тощо.

Визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання, закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів, розширення дохідної бази місцевих бюджетів, надання нових

видів трансфертів надали можливість отримати до бюджету міста Харкова в 2015 році фінансовий ресурс в обсязі 7 863,3 млн. гривен (в 1,5 рази більше ніж за 2014 рік).

Зміна бюджетоутворюючих джерел дохідної частини бюджету та міжбюджетних відносин змінили якість фінансового забезпечення міста, внаслідок чого власні надходження бюджету зросли на 800,0 млн. гривен и склали 4 345,8 млн. гривен (55,3% загального фінансового ресурсу).

Оптимізація міжбюджетних трансфертів, що пов'язана з введенням нових цільових субвенцій (освітньої та медичної), забезпечила збільшення їх обсягу на 1 865,6 млн. гривень.

Здобутками перших кроків децентралізації також є можливість обслуговувати кошти бюджету розвитку місцевих бюджетів та власні надходження бюджетних установ, що фінансуються з місцевих бюджетів, на поточних рахунках у банках державного сектору, співфінансування з місцевих бюджетів на рівні 10% програм та проектів, що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

Водночас, процес реформування фінансової системи країни залишає невирішеними проблемні питання бюджетного забезпечення територіальних громад, які стосуються фінансування закладів професійно-технічної освіти, пільгового проїзду окремих категорій громадян, надання інших соціальних пільг (санаторно-курортного лікування, капітального ремонту жилих будинків та квартир, компенсації втрат на автомобільне паливо, безплатного поховання померлого, спорудження надгробка на могилі померлого).

Врегулювання цих питань потребує додаткового навантаження на бюджет міста Харкова в обсязі, який складає понад 600,0 млн. гривень.

При цьому, ніяких компенсаторів додаткових видатків місцевих бюджетів не передбачено, що є порушенням ст.142 Конституції України,

згідно якої витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою.

Поряд з цим, змінами до деяких законодавчих актів України виключено норму щодо забезпечення безкоштовним харчуванням учнів 1-4 класів (в 2015 році зазначені видатки здійснювались за рахунок освітньої субвенції). Враховуючи низький рівень матеріального забезпечення родин (в Харкові середня заробітна плата за 2015 рік склала 3 710,0 гривень) за рахунок коштів бюджету міста збережено фінансування безкоштовного харчування учнів 1-4 класів у закладах освіти.

Таким чином, аналіз виконання бюджету міста Харкова в умовах впровадження децентралізації дозволяє стверджувати про потенціальний вплив запропонованої моделі на місцеві бюджети.

Наступним кроком реформування системи державних фінансів повинна стати оптимізація видатків між державним та місцевими бюджетами, яка покликана забезпечити ефективність місцевого самоврядування.